

In deze serie is een aantal componisten voorbijgekomen die niet van Nederlandse afkomst waren, maar hier furore maakten als musicus en componist. Pieter Hellendaal volgde de omgekeerde weg. Als Rotterdammer van geboorte leefde en werkte hij het grootste deel van zijn leven in Engeland.

AUTEUR MARGARET KRILL

PIETER HELLENDAAAL (1721-1799)

'An excellent composer of music'

Het gezin Hellendaal bleef Rotterdam niet trouw. Het verhuisde eerst naar Utrecht, waar Pieter op tienjarige leeftijd benoemd werd tot organist van de Nicolaïkerk. Omdat zijn vader hem daarbij moest helpen, bestaat het vermoeden dat deze de leermeester van zijn zoon moet zijn geweest. Rond 1737 vertrok het gezin naar Amsterdam. Uit documenten weten we dat Hellendaal rond 1740 gestudeerd heeft bij de vioolvirtuoot Tartini in Padua, maar details over de reis ontbreken. De financiële mogelijkheden om deze reis te maken werden hem overigens geboden door een 'weldoener'. Terug in Amsterdam trad hij niet alleen op als vioolvirtuoot, maar gaf hij tevens in eigen beheer

zijn vioolsonates opus 1 en 2 uit.

Waarschijnlijk vanwege een verslechtering van de politieke en economische situatie in de Republiek der Zeven Verenigde Nederlanden, vertrok Hellendaal naar Leiden om zich in te schrijven bij de Leidse Universiteit. Niet om te studeren, maar om in het academisch milieu als musicus werkzaam te zijn. Pogingen om als organist vaste voet aan de grond te krijgen mislukten hier. Omdat het bestaan als zelfstandig musicus te weinig zekerheid bood vertrok Pieter eind 1751 naar Londen, waar hij als vioolvirtuoot concerten gaf en actief bleef als componist. Uiteindelijk vestigde hij zich in Cambridge, waar hij geheel werd opgenomen in het plaatselijke muziekleven en organist was bij verschillende kerken. Pieter Hellendaal overleed in Cambridge en werd daar ook begraven. In een necrologie schreef men over hem onder meer het volgende:

'[...] an excellent composer of Music, many years teacher of the violin in this University and organist of Peterhouse Chapel'.

GEHARMONISEERDE LIEDJES

Een aantal van Hellendaals composities is verloren gegaan of nooit uitgegeven; hierdoor is maar een klein deel van zijn oeuvre

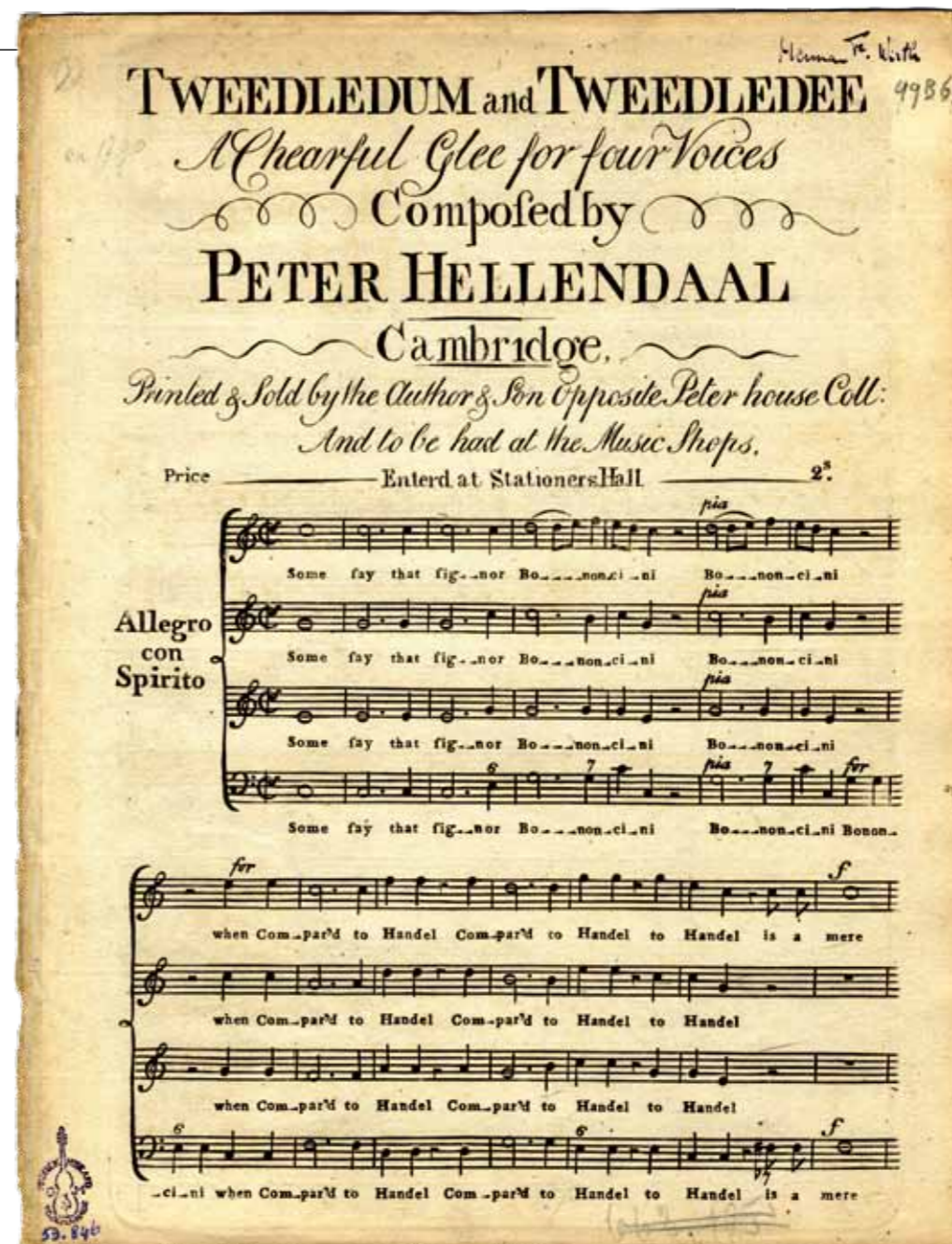
bekend. Grotendeels bestaat het uit instrumentale muziek voor viool en cello. Ondanks zijn actieve loopbaan als organist schreef hij voor dit instrument geen enkele compositie. Wel componeerde hij vocale werken, die hij meestal niet dateerde. Vanaf 1778 verschenen deze in druk en werden ze vaak uitgevoerd.

Voor deze aflevering van Akkoord Magazine is een glee voor vier zangers en basso continuo geselecteerd. De term glee betekent zoveel als 'vreugde'. In de late 17e eeuw verschenen deze korte, geharmoniseerde liedjes voor een vocaal ensemble in liedboekjes, ze waren vaak bedoeld om door instrumenten begeleid te worden. Midden 18e eeuw had de glee zich ontwikkeld tot koorwerkjes voor mannen- en soms ook voor vrouwenstemmen zonder instrumentale begeleiding. Het genre beleefde zijn bloeitijd in Engeland vanaf 1750, was puur Engels en floreerde in de zogenaamde 'glee clubs'. De glee kreeg met name vanaf 1763 een enorme impuls in de Nobleman and Gentlemen's Catch Club in Londen. Deze club loofde jaarlijks prijzen uit voor de beste liedjes. Ook Hellendaal stuurde composities in en won daarmee een prijs. We weten dat zijn glee's uitgevoerd werden in de Black Bear Inn, een muziekzaal in Cambridge waar de Musical Society een belangrijke functie had voor het openbare muziekleven en waar zijn naam regelmatig voorkwam op de programma's.

TWIST

Het werk 'Tweedledum and Tweedledee; a Cheerful Glee for four Voices' is geheel voorzien van een gecijferde bas, maar kan ook a capella uitgevoerd worden. De tekst, afkomstig van een epigram van John Byrom (1692-1763) is een satire op Händel en de Italiaanse componist Giovanni Bononcini (1670-1747). Bononcini had furore gemaakt in Europa en werd in 1720 naar Engeland gehaald om als componist aan de Royal Academy of Music te gaan werken. Hij was in die tijd, met Händel en Scarlatti, een van de beroemdste componisten; in Londen werd Bononcini beschouwd als de gelijke van Händel. Men twistte er echter over wie nu de beste van de twee was en zo ontstond een satirisch gedichtje. De tekst wil zoveel zeggen als: sommigen zeggen dat Bononcini maar een sukkel is vergeleken met Händel, anderen beweren dat Händel niet in de schaduw van Bononcini kan staan. Vreemd dat een dergelijke discussie wordt gevoerd tussen Tweedledum en Tweedledee (twee personen die elkaars gelijke zijn).

Tweedledum and Tweedledee
Some say that signor Bononcini
when compared to Handel is a mere Niny;
Others aver that to him
Handel is only fit to hold the candle;
Strange that such high disputes
should be twixt Tweedledum and Tweedledee.

Tweedledum and Tweedledee
for four voices
Pieter Hellendaal (1721-1799)

Allegro con spirito

Some say that sig - nor Bo - non - ci - ni Bo - non - ci - ni
Some say that sig - nor Bo - non - ci - ni Bo - non - ci - ni
Some say that sig - nor Bo - non - ci - ni Bo - non - ci - ni
Some say that sig - nor Bo - non - ci - ni Bo - non - ci - ni Bo - non -

when Com - par'd to Han - del Com - par'd to Han - del to Han - del is a mere
when Com - par'd to Han - del Com - par'd to Han - del to Han - del
when Com - par'd to Han - del Com - par'd to Han - del to Han - del
ci - ni when Com - par'd to Han - del Com - par'd to Han - del to Han - del is a mere

Nederlands Muziek Instituut

Het NMI heeft onlangs het complete liedoeuvre van de Nederlandse componist Leander Schlegel uitgegeven. Kijk voor meer informatie in de webwinkel van het instituut.

Download partituur

Op de websites van Akkoord Magazine en het NMI kan de partituur gedownload worden.
www.akkoordmagazine.nl
www.nederlandsmuziekinstituut.nl